

Fundamenton de Esperanto kiel lingvan bazon de la planlingvo. La kongresoj ekde tiam okazas diversloke ĉiujare, kun escepto de la tempo de la mondmilitoj. Zamenhof jam frue klopodis krei internacian organizaĵon de lingvouzantoj, kiu transprenus la respondecon pri la lingvoevoluo (denove diference de Schleyer, la sola aŭtoritato pri Volapük), kaj organizado de la movado, sed la francoj ne konsentis.

Anstataŭ tio aperis proponoj pri reformo de Esperanto, kiuj kulminis en 1907 per ekesto de nova planlingvo *Ido* (vidu ĉapitron 10), al kiu transiris parto de esperantistoj. Tio spronis la decidon unuigi fidelajn esperantistojn en internacia organizaĵo, *Universala Esperanto-Asocio* (UEA), fondita en 1908 en Ĝenevo, konforme al la antaŭaj intencoj de Zamenhof. Ĝia oficiala organo iĝis la revuo „*Esperanto*”, aperanta ekde 1905 ĝis nun monate, akompanata ĉiujare de „*Jarlibro*” kun aktualaj informoj kaj adresaro. En 1912, la jaro de la 25-a datreveno de Esperanto, okazis la oka UK en Krakovo. Tie Zamenhof anoncis sian retiriĝon de la Esperanto-movado, por ke liaj ideoj ne estu konsiderataj tiuj de la movado. Li deziris resti nur „iniciatinto” de la lingvo, kiu post 25 jaroj pruvis sian vivkapablon. Dediĉante sin al evoluigo de homaranismo kaj pacaj ideoj, li devis sperti konfliktojn de la unua mondmilito, antaŭ kies fino li mortis. Liaj gefiloj kaj kelkaj aliaj familianoj estis murditaj de nazioj dum la dua mondmilito.

La 1-a mondmilito malfaciligis kontaktojn inter diverslandaj esperantistoj, sed UEA, kies sidejo tiam estis en la neŭtrala Svislando sub la gvido de Hector Hodler, organizis transsendon de leteroj kaj helpon al militkaptitoj. La 11-a UK okazis en 1915 en San Francisko kun nur 163 partoprenantoj el 16 landoj, kun decido repreni la laboron post la milito. La unuan postmilitan UK en Hago en 1920 vizitis 408 personoj, sed la intereso kreskis.

Dum la UK en 1921 en Prago fondiĝis *Sennacieca Asocio Tutmonda* (SAT), organizaĵo de laboristaro sub gvido de la franco Eŭgeno Lanti, kiu volis apartiĝi de la neŭtrala movado. Esperanto estas por SAT rimedo de la internacia klasa movado kaj homeca solidaro de la laboristaro. SAT dekomence starigis al si la taskon levi lingvan nivelon, eldonante gravajn literaturajn verkojn kaj precipe la *Plenan Ilustritan Vortaron de Esperanto* (PIV). Inter 1920 kaj 1922, la *Ligo de Nacioj* okupiĝis pri planlingvoj, favorante al Esperanto (komp. ĉapitron 11).

La 15-a UK en 1923 en Nurenbergo havis rekordajn 4963 partoprenantojn. Okazis tie prezento de la dramo „*Nathan la saĝulo*” de G. E. Lessing kaj kabaredo aktorita de eminenta hungara ensemblo kun Julio Baghy kaj Kolomano Kalocsay. Ekde 1925, parto de la UK iĝis la „Internacia Somera Universitato” (t.e. serio de sciencaj prelegoj), kies tradicio daŭras ĝis nun, ekde 1981 sub la nomo *Internacia Kongresa Universitato*. En 1925, la Universala Telegrafa Unio proklamis Esperanton „klara lingvo” por telegrafado, samjare okazinta konferenco de radioamatoroj rekomendis ĝin por radioelsendoj, kaj la konferenco de komerco kaj industrio rekonis ĝin kiel lingvon de komerco kaj sciencoj. En 1929 malfermiĝis la *Internacia Esperanto-Muzeo* kiel parto de la Aŭstra ŝtata biblioteko en Vieno.

En 1934 ekaperis en Nederlando lernolibro kaj revuo por junaj komencantoj „*La juna vivo*”, kiu stimulis la junularon al internaciaj kunvenoj. En 1939 fondiĝis la „*Tutmonda Junular-Organizo*”, kiu post la milita paŭzo reaktiviĝis kaj ŝanĝis la nomon al *Tutmonda Esperantista Junulara Organizo* (TEJO), ekzistanta ĝis nun. Multaj gravaj esperantistoj komencis sian karieron en TEJO.